

Ainevaldkond „Riigikaitseõpetus“

Riigikaitseõpetuse üldosa

1. Õppe- ja kasvatusesmärgid

Riigikaitseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) on Eestile lojaalne kodanik, kellel on positiivne hoiak ja valmidus vajaduse korral Eestimaad kaitsta;
- 2) järgib demokraatlikke väärtusi, üldkehtivaid moraalinorme ja eetika põhimõtteid ning aktsepteerib inimeste ja nende väärtushinnangute erinevusi;
- 3) teab riigikaitse korraldust ja riigikaitse seotust erinevate ühiskonnaelu valdkondadega;
- 4) väärtustab riigikaitset, Kaitseväge ja vabatahtlikku tegevust Kaitsealiidus ja on motiveeritud vaba tahte alusel läbima ajateenistust;
- 5) on omandanud esmased oskused hädaolukordades adekvaatseks käitumiseks, on abivalmis ja vastutustundlik kodanik;
- 6) hindab erinevatest teabekanalitest (sh digitaalsetest) saadud info asjakohasust ja usaldusväärsust ning käitub sellest lähtuvalt vastutustundliku kodanikuna, toetades ühiskonna demokraatlikku arengut;
- 7) kasutab asjakohast digitehnoloogiat, on teadlik digikeskkonna ohtudest, järgib ka digikeskkonnas moraali- ja väärtuspõhimõtteid;
- 8) kirjeldab väe- ja põhilisi relvaliike ja nende funktsioone;
- 9) kirjeldab maaväe allüksuseid alates jaost kuni diviisini.

2. Riigikaitseõpetuse maht

Riigikaitseõpetuses on üks kursus, mis hõlmab riigikaitsealaseid teadmisi, Eesti sõjaajaloost, tänapäeva kriisidest, sõdadest ja relvakonfliktidest, Eesti kaitsepoliitikast, Eesti osalemisest NATO-s, Eesti kaitsejõudude struktuurist ja ülesannetest, Eesti Kaitseväge ja Kaitsealiidust, Kaitseväeteenistusest, esmaabist välitingimustes, massihävitusrelvadest ja kodanikukaitsest.

Tabel 1. Riigikaitsekursus

Kursuse nimetus	G1	G2	G3
Riigikaitseõpetus kursus	X	1	X

3. Õppeaine kirjeldus

Läbi riigikaitseõpetuse antakse õpilasele teadmisi enda õigustest ja kohustustest lähtuvalt põhiseadusest ning ettekujutust kaitseväeteenistuse liikidest. Õppetegevuse kaudu omandatakse riigikaitse valdkonna teoreetilised teadmised. Riigikaitseõpetuse eesmärk on arendada õpilaste teadlikkust riigikaitse valdkonnas, avardada riigikaitsealist sõnavara, anda

ülevaade kaasaegsete kriiside kujunemisest läbi ajaloolise perspektiivi, anda ülevaade Eesti kaitseväge arengust ning ülesehitusest.

Riigikaitseõpetuse teoreetiline kursus algab ülevaatega Eesti sõjaajaloost, eelkõige vabadussõda ja taasiseseisvumise olulised kuupäevad. Omandatakse ülevaade tänapäeva ohtudest, kriisidest ja relvakonfliktidest. Teoreetilise kursusega omandatakse esmased teadmised Eesti riigikaitsest, riigikaitse juhtimisest ning eesmärkidest, kaitseväge ja Kaitseliidu ülesehitusest, julgeoleku- ja kaitsepoliitikast ning kaitseväge teenistusest. Käsitletakse kodanikukaitse temaatikat ja esmaabi osutamist. Tutvustatakse elukestva õppe ja karjääri võimalusi kaitseväes.

Lõiming

Riigikaitseõpetus annab võimaluse lõimida teemasid erinevate õppeainetega:

Ajalugu – Eesti sõjaajalugu (Eesti ajalugu I ja II), erinevad kriisid läbi ajaloo (lähiajalugu II, III);

Ühiskonnaõpetus – kuidas mõjutavad kriisid poliitilist maastikku, üldine riigikaitsekorraldus ning sise- ja välisriiklikud organisatsioonid;

Füüsika – massihävitussrelvad, elanikkonnakaitse;

Geograafia – topograafia;

Liikumisõpetus – rivilised liikumised;

Võõrkeeled – rahvusvaheline NATO terminoloogia, liitlasvägesid puudutav informatsioon;

4. Õppetegevus

- 1) Lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub kursuse ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegeleda;
- 3) võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ning rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks ning loovateks ja kriitiliselt mõtlevateks isiksusteks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: muuseum, näitus, raamatukogu, arvutiklass, lahingupaik, väeosa ja teised riigikaitse institutsioonid, sh kaitseväge õppeasutused, jne;
- 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, näiteks aktiivõpet: paaris- ja rühmatöö, vestlus, diskussioon, väitlus, arutelu, seminar, projektõpe; skeemi, plaani, tabeli koostamine; praktilised ja uurimistööd; infootsing teabeallikatest ja infoanalüüs, referaadi ja ettekande koostamine, retsenseerimine ja esitlemine info ja kommunikatsioonivahendeid kasutades; allikaanalüüs (dokument, tekst, statistika jms), töö erinevate e-riigi vahenditega (riigiportaal, e-teenused, teabepäring, õigusaktid internetis) ning kaardiga.

5. Hindamine

Kursusel arvestuse saamise eelduseks on tundides osalemine. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskust kui ka üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Kursuse võtmetulemused ja nende hindamine on üleval õppeinfosüsteemis.

Reedeste iseseisvaõppimise päevadest moodustub 20% hindest. Iseseisvaõppimise päeva ülesanded määrab õpetaja.

Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised. Suulise arutluse kõrval võib õpetaja kasutada ka kirjalike töid: testid, referaatide ja uurimistööde koostamine, arvamused, kirjutamine, juhtumianalüüs.

6. Riigikaitsekursus sisu

6.1. EESTI SÕJAAJALUGU

ÕPITULEMUSED

Eesti sõjaajaloo osa nõudmised:

- 1) oskab nimetada Eesti sõjaajaloost Vabadussõja ja taasiseseisvumise olulisemaid kuupäevi, analüüsib sõja tagajärgi ja mõju ning seoseid ühiskondlike protsessidega;
- 2) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: sõda, sõjaajalugu, sõjandus, sõjateadus, strateegia, taktika, palgasõdur, üldine sõjaväekohustus, ohvitser.

ÕPPESISU

Sõjaajaloo mõiste ja sõjateoreetiline mõte. Sõda. Sõjateadus. Sõjaajaloo ja ajaloo vahekord. Olulisemad sõjateoreetilise mõtte esindajad (õpetaja valikul Sun Tzu, Thukydides, Clausewitz, Jomini jt).

Sõjanduse osa ühiskonna ajaloos. Sõda kui ühiskonna „loomulik seisund”. Sõdade põhjused. Suhtumise muutumine sõjapidamisse. Sõjapidamisviisid vana- ja keskajal. Palgaväe teke. Alalised armeed. Üleminek üldisele sõjaväekohustusele. Massiarmeed. Tehnika mõju sõjandusele. Sõda ja majandus. Sõjapidamise muutumine. Sõjavastane liikumine. Sõjapidamise ulatus ja sotsiaalne mõju 20. sajandil.

Eesti iseseisvuse sünnid. Rahvusvõitlus. Vabadussõda 1918–1920. Tartu rahu. Eesti riigikaitse 1920–1940. Eesti riigikaitse taastamine. Valikud Eesti riigikaitse taasloomisel. Eesti riigikaitsepoliitika kujunemine ning riigikaitsestruktuuride peamised suunad ja olulisemad sündmused.

6.2. TÄNAPÄEVA KRIISID, SÕJAD JA RELVAKONFLIKTID

ÕPITULEMUSED

- 1) tunneb koostööjulgeoleku üldisi põhimõtteid ning peamisi julgeolekuga tegelevaid organisatsioone (NATO, EL, ÜRO);
- 2) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: kriis ja konflikt, sõda, julgeolekurisk, traditsiooniline ja asümmeetriline oht, küberjulgeolek, kollektiivne kaitse ja julgeolek, koostööjulgeolek, terrorism, totaalkaitse.

ÕPPESISU

Rahvusvahelised kriisid ja konfliktid valitud näidete toel. Kriisid. Julgeoleku riskid ja ohud. Sõja mõiste. Rahvusvaheline julgeolek 20. sajandil. Kollektiivne julgeolek 20. sajandil – Rahvasteliit, ÜRO. Tuumaajastu. Relvastuskontroll.

Nüüdisaegsed rahvusvahelised konfliktid ja nende ohjamine. Koostööjulgeolek. NATO ja Euroopa Liit. Kollektiivne kaitse ja kollektiivne julgeolek. Traditsioonilised ja asümmeetrilised ohud. Rahvusvaheline terrorism, massihävitusrelvade levik. Keskkonna-, majandus-, küber- ja sotsiaalne julgeolek. Kriiside ja konfliktide ärahoidmine, ohjamine ning lahendamine. Rahvusvahelised rahuoperatsioonid, rahvusvahelise sekkumise põhjused ja tagajärjed.

6.3. EESTI KAITSEPOLIITIKA. EESTI OSALEMINE NATO-S

ÕPITULEMUSED

- 1) Teab enda võimalusi ja kohustusi riigi kaitsmisel;
- 2) teab Eesti riigikaitse eesmärki, üldist korraldust ja juhtimist, toetudes riigikaitse alusdokumentidele;
- 3) teab ning selgitab Eesti julgeoleku- ja kaitsepoliitika põhijooni rahvusvaheliste suhete ning Euroopa julgeoleku kontekstis;
- 4) teab Eesti peamisi julgeolekuriske ning teab ja kirjeldab erinevaid hädaolukordi;
- 5) kirjeldab NATO kujunemist, väärtusi, kollektiivse kaitse ja otsuste langetamise põhimõtteid;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: NATO, kaitsevõime, julgeolekurisk, hädaolukord.

ÕPPESISU

Eesti riigikaitse eesmärk. Riigi kaitsevõime. Riigikaitse eesmärk, üldine korraldus ja juhtimine alusdokumentide põhjal: põhiseadus, julgeolekupoliitika alused, sõjalise kaitse strateegiline kava, "Rahuaja riigikaitse seadus", "Sõjaaja riigikaitse seadus".

Riigikaitse korraldus. Erinevate institutsioonide roll riigikaitse juhtimises. Ühiskonna kaasatus riigikaitse ja erinevate elualade seotus riigikaitsega. Kodaniku osalemine riigikaitstes.

Eesti julgeolekuriskid. Sõjalised konfliktid, väline surve, asümmeetrilised ohud: terrorism, keskkonna- ja küberriskid. Majandusriskid.

Erinevad hädaolukorrad ja valmisolek. Madala riskiastmega kriis, eriolukord, erakorraline olukord, sõda. Inimeste põhiõiguste ja vabaduste piiramine hädaolukordade puhul.

NATO. Kujunemine. Kollektiivse kaitse põhimõte. Eesti osalemine NATOs.

6.4. EESTI KAITSEJÕUDUDE STRUKTUUR JA ÜLESANDED. EESTI KAITSEVÄE JA KAITSELIIDU SÜMBOOLIKA NING TRADITSIOONID

ÕPITULEMUSED

- 1) Tunneb kaitseväge ja Kaitseliidu ülesehitust;
- 2) toob näiteid kaitseväge ja Kaitseliidu ülesannete kohta;
- 3) teab riigikaitstes vabatahtlikuna osalemise võimalusi;

ÕPPESISU

Eesti kaitsejõud. Võrdlus teiste riikide kaitsejõudude korraldusega: kohustuslik ajateenistus, lepinguline tegevteenistus, üldine reservteenistus jne.

Eesti kaitsevägi. Kaitseväge struktuur ja ülesanded. Kaitseväge juhtimine. Kaitseväge õppeasutused.

Väeliigid: maavägi, merevägi, õhuvägi.

Kaitseliit. Kaitseliidu ülesehitus ja ülesanded. Kaitseliidu eriorganisatsioonid.

6.5. KAITSEVÄETEENISTUS

ÕPITULEMUSED

- 1) On omandanud ülevaate kaitseväeteenistusest;
- 2) teab kaitseväeteenistuskohustuslase õigusi ja kohustusi, kutsealusena arvelevõtmise korra üldaluseid, kaitseväeteenistuskõlblikkuse määramise, ajateenistusse kutsumise, ajapikenduse ja vabastuse saamise põhjuseid ja korda, asendusteenistusse kutsumise korra üldaluseid;
- 3) on omandanud ettekujutuse ajateenistusest, ajateenija õigustest ja kohustustest ning kaitseväge distsipliinist;
- 4) on omandanud ettekujutuse kaitseväelase elukutsest ja üldteadmisi teenistusest reservis;
- 5) teab, mida toob endaga kaasa riigikaitsealaste kohustuste eiramine, ning loskab hinnata tagajärgi;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis järgmisi mõisteid: kutsealune, ajateenija, reservväelane, kaitseväelane, kaitseväekohustuslane, kaitseväeteenistuskõlblikkus, asendusteenistus.

ÕPPESISU

Kaitseväeteenistuse liigid. Kaitseväeteenistuskohustus. Kutsealune, reservväelane, kaitseväelane, ajateenija, kaadrikaitseväelane. Kaitseväge distsipliin.

Kutsealusena arvele võtmine ja tegevteenistuskõlblikkuse määramine. Kaitseressursside Amet. Ajateenistusse kutsumisega kaasnevad dokumendid. Kaitseväeteenistuse komisjon. Arstlikud komisjonid. Kaitseväeteenistuskohustuslike Eesti kodanike riiklik register. Kaitseväeteenistuskõlblikkuse astmed.

Ajapikendus ja ajateenistusse kutsumisest vabastamine. Ajapikenduse andmine haiguse või tervisehäire tõttu. Ajapikenduse andmine perekondlikel ja majanduslikel põhjustel, hariduse omandamiseks, kandideerimiseks või valitaval ametikohal töötamiseks. Ajapikenduse lõppemine. Ajateenistusse kutsumisest vabastamine.

Ajateenistusse kutsumine. Ajateenistuse kestus. Kutsealuse kutsumine ajateenistusse. Asendusteenistusse kutsumine. Ajateenistuse asendamine asendusteenistusega. Asendusteenistustase teenistuskohat. Asendusteenistuse kestus. Teenimine asendusteenistuses.

Ajateenistus. Ajateenija õigused ja kohustused. Ajateenistuse korraldus. Väljaõpe. Distsipliin. Sotsiaalsed garantiid. Puhkused ja väljaload. Olme ja vaba aeg. Suhtlemine kodustega.

Kaitsevaelase elukutse. Väljaõpe, haridus, teenistuskäik (sh missioonid), karjäärivõimalused.

Teenistus reservis. Reservi ja erru arvamine. Reservväelase kohustused. Valmisoleku reserv ja valmidusreserv. Osavõtt õppekogunemisest. Tegevteenistus mobilisatsiooni korral. Osalemine Kaitseliidu tegevuses.

6.6. ELANIKKONNAKAITSE

ÕPITULEMUSED

- 1) Tunneb kodanikukaitse põhialuseid ja eesmäärke ning oskab tegutseda hädaolukorras;

ÕPPESISU

Kodanikukaitse. Ajalooline ülevaade ja põhimõtted.

Kuidas erinevateks kriisiolukordadeks paremini valmis olla (näiteks: elektri-, joogivee või küttekatkestus jms)

Millised varud võiks olemas olla peres ja koolis

Kuidas elanikkonnakaitse pädevusmudeli abil õpilastele kriisideks valmisolekust rääkida (nõ eluks vajalikud oskused)

Varjumine kui oskus